

سەرەتا

هیچ دەقیکی ئەدەبی بێ میژوو نییە و هیچ تیکستیکی ئەدەببیش لە بۆشاییەوه نایەت، بەلکو بەشێوەیەک لە شیوەکان ڕەگ و ریشە لە زەویەکیوە ئاودەخواتەوه و لە کەشوهەوای واقیعیکیوە سەرچاوە دەگریت، دەقی ئەدەبی دارێک نییە لە بۆشایدا پرویت، بەلکو دارێکە ئینتمای بۆ واقیعی خۆی هەیە و بە گوێرە ی ژینگەکی سەوز دەبیت و گەشە دەکات، گەلای سەوز و جوانی بە گوێرە ی دنیاکی خۆی رەونەق دەداتەوه، هەر دەقیکی ئەدەبی ئەگەر میژوو یەکی تیکەل بە فەنتازیا و واقیع و خەبالی هەلنەگرتبیت ئەوه هەر زوو دەبیتە تیکستیکی بێرەنگ و بەرگی کهمترین تینی هەتاوی ڕەخنە یەک ناگرێ، گەلێک لە ئەدیبا ن و هونەر مەندان لەم ڕوانگە یەوه مامەلە لە گەل بەر هە مە کانیاندا دەکەن و ئەوه ی دە بنووسن تێهە لکیشیکی لە میژوو و خەیا ل و جوگرافیا و جوانی، ئەدی بی شارەزا و کارامە نایەت هەروا بۆ شوخی دەقیک لە نیوان ئەرز و ئاسماندا بنووسی و بە ناوی جوانییەوه بە مۆلە قی بیهیلایتەوه، چونکە داری ئاوا بەرگی بچوو کترین باهۆز ناگریت و (با) دەبیات، بۆ بەرگری کردنیش لەوه ها حالە تیک ئەو دارێک دە پرویتیت ڕەگی پتەوی لە نیوزەویییەکی ڕەسەندا بیت و پەلوپۆکە شی ڕەنگالە و جوان و سەرنج ڕا کیشەر بیت، ڕۆژانە ببیتە جیگا و مەقسە دی دەیان بالندە ی عاشقی دوای خۆیندەوه و موتالا کردن بەم تیکە یشتنە مان لە دەقی ئەدەبی، چیرۆکی (شیوه خوین) ی چیرۆکنووس (جەلیل کاکەوه یس) دە خوینبەوه.

(شیوه خوین)

ناویکی نوی بۆ کەر کووک

بە کر دەرویش
(دورخور ماتوو)

ناوونیشانی چیرۆکە کە

ناوونیشان لە کاری ئەدەبی و فەر هە نگیدا هونەر یکی

جلیل کاکه‌وهیس

بالا تری سهرده خات و له مه‌ودای تاقه وشه‌یه‌ک ده‌بیاته
 ده‌روه، لیتره‌وه‌یه که ناوونیشان به‌شیک داپراو نییه له
 جه‌سته‌ی دهق، چیرۆکنووس (جه‌لیل کاکه‌وه‌یس) له
 چیرۆکی (شیوه‌خوین) دا که له گۆفاری کاروانی ژماره
 ۲۱۹ سالی ۲۰۰۷ بلاوی کردووه‌ته‌وه زۆر به وردی و به
 مه‌به‌سته‌وه مامه‌له‌ی له‌گه‌ل ئه‌م چه‌مکه‌دا کردووه و به
 شیوه‌یه‌کی هۆشمه‌ندانه ناوونیشانیکه لیک‌دراوی بۆ
 چیرۆکه‌کی هه‌لبژاردووه که له دوو وشه پیکهاتووه (شیوه
 + خوین) که بووه‌ته شیوه‌خوین، ئه‌وه‌ی ئاگادارو شاره‌زای
 چیرۆکه‌کانی ئه‌م چیرۆکنووسه بیته ده‌زانن ئه‌و هیچ
 وشه‌یه‌ک به‌بێ مه‌به‌ست نااخڤیتته نیو چیرۆکه‌کانیه‌وه و
 هه‌روا سه‌رپێشانه‌ش مامه‌له‌ له‌گه‌ل زماندا ناکات، به‌لکو
 له دانانی هه‌ر وشه‌وه ده‌سته‌واژه‌یه‌که‌دا مه‌به‌ستی تایبه‌تی
 خۆی هه‌یه، هه‌روه‌ها ئه‌و زۆر به به‌ریلاوی مامه‌له‌ له‌گه‌ل
 په‌مز و جه‌فه‌نگدا ده‌کات، به ده‌گمه‌ن چیرۆکی هه‌یه زیاتر
 له په‌مزیک و سیمبولیکه تیدا نه‌بیته، له‌م چیرۆکه‌یدا
 زیاتر له په‌مزیکه به‌کاره‌یناوه و هه‌ولێ داوه به تیریک
 زیاد له مه‌به‌ستیکه بپیکن، هه‌ر له‌سه‌ره‌تای چیرۆکه‌که‌وه
 ناوونیشانه‌کی هێمایه‌که بۆ مه‌به‌ستیکه گه‌وره‌تر که
 نه‌یوستووه راسته‌وخۆ باسی لیوه‌ بکات، وشه‌ی (شیوه)
 که له گه‌رمیان (کۆریان و کۆرده‌ره و دۆل) یشی پێده‌لێن
 له نیو پانتایی فه‌ره‌ه‌نگی کورده‌واریدا به تایبه‌تی له
 ناوچه‌ی گه‌رمیان زیاد له مانایه‌کی هه‌یه و پێوه‌ندی
 توندوتۆلی به‌چهندان بیرو بۆچوونی ئایینی و ئه‌فسانه‌یی
 و کۆمه‌لایه‌تیه‌وه هه‌یه، واته بۆ خۆی به‌تاک و ته‌نیا
 په‌مزیکه که ده‌توانن بۆ چهندان مه‌به‌ستی جو‌راو جو‌ر
 به‌کار به‌ینن، هه‌ر به‌م مه‌به‌سته‌ش له‌م چیرۆکه‌دا به‌کار
 هاتووه، بۆ نمونه شیوه‌سور، شیوه‌تال، شیوه‌مارو چهندان
 ناوی تر که بریتین له چهندان شوینی به‌رچاو و ناسراو له
 کورده‌ستاندا به‌تایبه‌تی له ناوچه‌ی گه‌رمیان، کاتیک به‌م
 شیوه‌یه باس له شیوه‌ده‌که‌ین کۆمه‌لایه‌کی چه‌مک و
 مه‌فه‌ومی میلی و کۆمه‌لایه‌تیمان سه‌باره‌ت به شیوه
 بێردیته‌وه که پێشتر بیستومان، چونکه شیوه‌سه‌ره‌رای
 ئه‌وه‌ی شوینیکه وشک و خه‌ره‌ندیکی پر له تلو‌تاویرو
 به‌رده زۆر جار شوینیکه تاریک و ترسناکه و جینگای
 دیو‌درنج و جانه‌وه‌رانیشه که ئه‌مه‌یان له مه‌ته‌لی
 کورده‌واریدا زۆر باسی لیوه‌ کراوه، سه‌باره‌ت به وشه‌ی
 خوینیشه‌وه ئه‌وه هه‌موومان ده‌زانن چ مانا و واتایه‌کی
 هه‌یه و پێوست به‌شیکردنه‌وه ناکات، له‌م چیرۆکه‌دا
 هه‌رچهنده په‌نگی خوینیش هه‌ر سووره، به‌لام چیرۆکنووس

ئێستیتیکه وردکاره و پێوستی به‌شاره‌زایی و سه‌لیقه
 هه‌یه، چونکه وه‌ک یه‌که‌م هه‌نگاو وایه که خاوه‌نه‌کی
 ده‌به‌ه‌وی، دواتر ئه‌م هه‌نگاوه کاریگه‌ری له‌سه‌ر سه‌رحه‌م
 تیکسته‌که‌ی ده‌بیته، بێجگه له‌وه‌ی بۆ خۆی
 ستراتیییه‌کی تایبه‌تی خۆی هه‌یه و به شیوه‌یه‌کی
 سه‌ریه‌خۆیانه کاردانه‌وه‌ی له‌سه‌ر سه‌رحه‌می ده‌قه‌که
 ده‌بیته، ناوونیشان هه‌روا وشه‌یه‌ک نییه وه‌ک مۆزیک
 بنرێ به شتیکه‌وه‌وه بپرتیه‌وه، چونکه له پشتی هه‌ر
 وشه‌یه‌که‌وه واتا و مه‌به‌ستیکه ئاماده‌یی هه‌یه، ناو
 مه‌دل‌ولیکه ئامازه بۆ دالیک ده‌کات که پێشتر له لای
 بیسه‌ر، یان خوینهر پێگه‌ی خۆی هه‌یه و به گویه‌ی
 پێوست مامه‌له‌ی له ته‌که‌دا ده‌کات، هه‌ر ناویک، یان
 وشه‌یه‌ک هه‌ر مه‌که‌نه و به‌بێ مه‌به‌ست بنرێ به شتیکه‌وه
 وه‌ک تیریکه کویترانه بیه‌ه‌وی زه‌حمه‌ته مه‌به‌ست
 بپیکن، بۆیه نووسه‌ران و خاوه‌ن ئه‌ریابان پێش له دانانی
 هه‌ر ناو و ناوونیشانیک بۆ به‌ره‌مه‌کانیان قه‌ده‌ریک لێی
 ده‌هسته‌نه‌وه و مشووری ده‌خۆن و چهندان جار تاوتوویی
 ده‌که‌ن ئینجا جو‌رته‌تی دانانی ده‌که‌ن، به دیوکی تردا
 ده‌توانن ناوونیشانی ده‌قی ئه‌ده‌بی به ده‌رگایه‌کی
 په‌نگاوپه‌نگ بچوینن که لێیه‌وه خوینهر ده‌چیتته نیو
 پانتایی ده‌قه‌که‌وه، بۆیه ئه‌و ده‌رگایه چهند جوان و
 پانوپۆر و په‌وان و پر مه‌به‌ست بیته، ئه‌وه زیاتر سه‌رنجی
 خوینهر پاده‌کیشی و په‌لکیشی نیو فه‌زای ده‌قه‌که‌ی
 ده‌کات، نه‌ک ته‌نیا ئه‌مه به‌لکو ناوونیشان زۆر جار
 هه‌موو تیکسته‌که له خۆیدا چر ده‌کاته‌وه، بۆ ئاستیکه

پیشنیاری ئەوەی کردوو شیبوه سوور ناوبری شیوه خوین، چونکه به درێژایی میژوو خوینتیکی زۆری تیدا رێژاوه و تاكو ئیستاش بهردهوامه، به پیتی تیگه یشتنی ئیمه چیرۆکنووس مهبهستی له شیوه سوور که پیشنیاری گۆرینی ناوه که ی کردوو بۆ شیوه خوین (که رکوک) ه، چونکه هۆکاری ئەم خوین رشتنه مان به درێژایی میژوو که رکوک بووه، بۆیه ئیستاش رهنگی خاکه که ی سور هه لگه راوه و چیرۆکنووسیش پیشنیازی گۆرینی ناوه که ی کردوو بۆ شیوه خوین، به دیوکی تردا ئەم پیشنیازه بۆ کوردستانیش گونجاوه (شیو + خوین) = (کورد + ستان) شیو، شوین و جوگرافیا، که به رانهری ستان دیت، که ئەویش شوین و جوگرافیا و نیشتمان، خوینیش پیوهندی به جهستهی مرۆقه وه هیه، کوردیش وهک مرۆقییک چهندان ساله له پیناوی ولات و ئازادیدا خوین له جهستهی دهروا، بۆیه ریگا به خۆمان بدین و به کهمییک دهسکارییه وه ئاوی لی بکهین (شیو = ستان) (کورد = خوین) بهم شیوهیهش دهتوانین بلین چیرۆکنووس مهبهستییه تی بلن کوردستان له بهر ئەو هه موو شهرو شۆرهی دیو به تی بووه به شیوو جیگایه کی ترسناک و تۆقینه ره که بهردهوام خوینی پیدا تیده په ری، (جهستهی کورد) یش جهستهیه کی میژوو ییه وه بهردهوام خوینی لی رۆیشتوو، بۆیه ده کری ئاوی شیوه خوینی لی بنین، بهم شیوهیه هه ره له سه ره تاوه خۆمان له به رانه ر خویندنه وه ی چیرۆکیکی سیمبولیزمیدا ده بینینه وه که چهندان پیگه ی له خۆ گرتوو، هه ول ده دین له م خویندنه وه به دا چهند پیگه به کیان شی بکهینه وه.

پیگه ی زمان و وشه له چیرۆکی شیوه خویندا

زمان برپه ی پشتی ئەده به، به بی بوونی زمان ئەده بیه بوونی نییه، وشهش به ته نیا کۆمه لی بیت نییه له زاری مرۆقییک بیته ده ر، یان له ژیر قه له میکه وه تیپه ری و اتایه که له شتییک بنی، یان مهبهستییک ده ستنیشان بکات و دواتریش هه ره له جیگای خۆیدا وهک به ر خوینتیکی رۆژانه کوتایی پی بیت و نه مینن، زمان له کاری ئەده پیدا فۆرمیکی جیاواز به خۆی ده دات و هه ول ده دات به جاویدانی بگات، بۆیه زۆر جار واتای وشه له ئەده بدا هه مان و اتا رۆژانه که ی نییه که که سییک له کاتی قسه کردندا به کاری ده هیننیت، راسته وهک رینووس هه مان شیوه ی هه یه، به لام لی ره دا وشه ئاسۆیه کی بلاوتر له بهردهم خۆیدا ده کاته وه، که و اتا باوه که ی تیده په رینن

و چهندان مانای تر له خۆ ده گری که یه کیکیان و اتا باوه که یه تی، و اته وشه له کاری ئەده پیدا پانتاییه کی گه وره له سه ره خۆی و خوینه ره ده کاته وه، ئەلقه ی به یه ک گه یشتنه که یان پانو پۆتر ده کات، لی ره دا زمان ده بیته جوړیک له هه لویت و هه رگرتن له سروشت و ژیان، له بوون و رووداوه کان، له ده سه لات و هوکمه کانی، به گژ هه موو ئایدیا یه کی چهق به سه ستوودا ده چی، زمان له پرۆسه ی ئەده پیدا دژی هه موو قالب گی ریه ک ده وه ستیت تانه مری خۆی مسۆگه رکات، چیرۆکنووس (جه لیل کاکه وه یس) که ناویکی دیار و دره وشاوه ی دنیای چیرۆکی کوردیه، سالانیکه له م بواره دا کار ده کات، له م روانگه یه وه مامه له له گه ل زمان و وشه دا ده کات و له نووسینی چیرۆکدا هیچ کات بی مهبه ست و بی ئامانج ناووسی و وشه به کار نا هینن، زۆر ئابووریانه له ته ک زماندا مامه له ده کات، به هینمی و له سه ره خۆ نیشانه ی خۆی ده پیکن، وشه لای ئەم چیرۆکنووسه سه ره رای ئەو چه مکه انه ی باس مان کرد وهک تیر وایه هه رگیز به شیوه یه کی هه ره مه کیانه به کاری نا هینن، تا جوان له نیشانه که ی ورد نه بیته وه و نه زانی به چاکی ئامانجه که ی ده پیکن تیری وشه ناهاوی، ئەو هه رگیز چیرۆکه کانی به وشه ی ستۆک و ده سه واژه ی بی مانا نااخنیت، هه ره وشه یه ک وهک خشتیک به کار ده هینن که بینای جوانی و هونه ری چیرۆکه که ی پی ته واو ده کات، چونکه به کار هینانی ناشاره زایانه ی وشه له کاری ئەده پیدا ده بیته هۆی ناشرین کردنی خودی بینای کاره که وه قریوک و لاوازی ده کات، ئەمهش بۆشاییه ک له نیوان ده قه که وه خوینه ردا دروست ده کات که ئەنجام به مه رگی خیرای ده ق کوتایی دیت، له چیرۆکی شیوه خویندا زمان زۆر هونه ریانه و په مزیا نه به کارهاتوو، سه رتا پای چیرۆکه که به شیوه یه ک چنراوه که ره نگه هه لا ویردن و ده رهینانی هه ره وشه یه ک بیته هۆی رووخان و له نگه ی چیرۆکه که، هه رو هه ولی داوه ئەو وشانه به کار بهینن که سیاقی ده قه که وه به ره و پیشچوون و گه شه کردنی تیگه سه که پیوستی پینانه، به پیتی زانستی زمانه وانن نویش بیت، وشه دالیکه و ئاماره بۆ مه دلوولیک ده کات که له لای خوینه ره به رجه سه ته و دیاره، هه ره چنده ئەم بۆچوونه له م سالانه ی دواییدا زۆر گۆرانکاری به سه ردا هاتوو و چهندان تیووری زمانه وانن تازه په یدا بووه که هه ریه که یان به شیوه یه ک ده روانیته وشه و پیگه ی وشه له کاری ئەده پیدا، له چیرۆکی شیوه خویندا پیگه ی وشه به روونی دیاره و

چیرۆکنووس هەر وشه‌یه‌کی کردوو به هه‌لۆیستیک و به‌رانبه‌ر به رووداوێک نواندوو به‌تی، هه‌روه‌ها ئه‌و وشانه‌ی به‌کاره‌یتاوه که به‌جوانی و به‌روونی مه‌به‌سته‌کان ده‌پێکن و پر به‌پێستی ئه‌و شوینهن که سیاقی گشتی چیرۆکه‌که پیتویستی پێیانه، نه‌هاتوو و شه‌ی قه‌په‌و زه‌ق به‌کاره‌یتاوه تا ده‌قه‌که‌ی پێ زل بکات، به‌لکو وشه‌گه‌لیکی به‌کاره‌یتاوه که له‌ ناستی گه‌شه‌سهندنی چیرۆکه‌که‌دان، له‌م چیرۆکه‌دا وشه‌ پێگه‌ی هه‌لۆیستی هه‌یه، ئه‌ویش هه‌لۆیستی چیرۆکنووس خۆبه‌تی له‌ به‌رانبه‌ر رووداوه‌کاندا، هه‌روه‌ها رسته‌ی کورت و چری پر واتای به‌کاره‌یتاوه به‌ زمانیکی بچ‌ گری و گۆل چیرۆکه‌که‌ی نووسیوه، ئه‌مه‌ش جوانیه‌کی پتری به‌ چیرۆکه‌که به‌خشیوه.

پێگه‌ی شوینکات له‌م چیرۆکه‌دا

له‌ کاری ئه‌ده‌بیدا شوینکات پێگه‌یه‌کی گرنگه، به‌ تایبه‌تی له‌ رۆمان و چیرۆکا، چونکه‌ چیرۆک گێڕانه‌وه‌ی رووداوه، رووداویش له‌ شوینکاتدا رووده‌دات، رووداویش هه‌میشه‌ سیماو که‌شوه‌ه‌وای ئه‌و جیگایانه له‌ خۆده‌گرێ که تێیدا رووده‌دات، ناکرێ رووداوه‌ی شوین و جیگاکه‌ی جیابکرێته‌وه‌ به‌ شیوه‌یه‌ک له‌ ده‌روه‌ی شوین و جوگرافیا مامه‌له‌ی له‌ گه‌ل بکری، ته‌نانه‌ت یاده‌وه‌ری و زه‌ینی مرۆفیش هه‌میشه‌ گۆشبوو په‌یوه‌ستی ئه‌و شوینه‌یه که به‌مندالی تێیدا گه‌وره‌بووه، له‌م چیرۆکه‌دا ناوی چهند جیگا و شوینیک راشکاوانه و راسته‌وخۆ هاتوو، وه‌ک (که‌رکووک و شیوه‌ سوور و خالخالان) بێجگه‌ له‌ چهند شوینیکی تری وه‌ک مالمی میمکه ته‌مین و ئه‌پارتمان خه‌ره‌که و هۆلی پیشانگا، ئه‌م شوینانه‌ش دیاره شوینگه‌لیکن له‌ کوردستاندا، له‌ کاری ئه‌ده‌بیدا ده‌کرێ شوین له‌ چهند جوړیکی جیاجیادا خۆی بنوینێ وه‌ک شوینی گشتی و شوینی تایبه‌تی، شوینی نه‌ینی و ئاشکرا، هه‌روه‌ها شوینی خه‌یالی و واقیعی و ئیفترازی، شوینی دژکار و شوینی مالمی، ده‌کرێ شوین مالمیک، ژووړیک، دوکانیک، قوتابخانه و بازار بیت، هه‌رچیه‌ک بیت ئه‌نجام، ئه‌و رووداوانه‌ی له‌ شویندا رووده‌دن ده‌بنه‌ به‌شیکه‌ی ئه‌و شوینانه و لێیان جیا نابنه‌وه، له‌م چیرۆکه‌دا پالنه‌وان به‌نیو چهند شوینیکی جیاجیادا گوزهر ده‌کات، رووداوه‌کانیش به‌پێی گۆرانی شوینه‌کان ده‌گۆرین، زۆریه‌ی شوینه‌کانی ئه‌م چیرۆکه شوینگه‌لیکی ناسراو و ئاشکرا دیارن، ده‌توانین به‌

شوینی خۆمالمی ناویان به‌هین، ته‌وه‌ری سه‌ره‌کی چیرۆکه‌که له‌سه‌ر ئه‌م شوینانه وه‌ستاوه به‌ تایبه‌تی که‌رکووک که شوینیکی میژوویی ستراتیژییه و چیرۆکه‌که‌ی لێ رووده‌دات، یه‌که‌م شوین که پالنه‌وان لێیه‌وه ده‌ست پێده‌کات و رووداوه‌کان ده‌جوولێن مالمه‌که‌ی خۆبه‌تی، پاشان به‌ره‌و کتێبخانه‌ی ئاسۆ و ته‌لاره‌ خه‌ره‌که ده‌روات که پیشه‌نگاه‌ی لێیه، له‌ رێگا له‌ مالمی میمکه ته‌مین گوێی له‌ دهنگی گریان ده‌بیت که بووه به‌ گۆرستان و هه‌رجاره‌ی ته‌رمی یه‌کێک له‌ زیندانیه‌کانی شار، که له‌ به‌ندیخانه ده‌یکوژن، به‌ ناوی جه‌نگی خالخالانیه‌وه تێدا ده‌ینێژن، پاشان ته‌لاره‌ خه‌ره‌که که پیشه‌نگاه‌ی لێیه، لێره‌وه به‌ فلاش باک ده‌گه‌رێته‌وه بۆ سه‌رده‌می مندالی باسی رۆیشتنه‌که‌ی خۆی و دایکی ده‌کات بۆ مه‌زارگه‌که‌ی خالخالان که به‌شیوه‌ سووردا ده‌رۆن، له‌وێشه‌وه دیسان ده‌گه‌رێته‌وه بۆ که‌رکووک، که‌وابوو ئه‌و شوینانه‌ی له‌م چیرۆکه‌دا هه‌ن و شوینگه‌لیکی زیندوو و کارامه‌ن و رۆلی سه‌ره‌کیان له‌ جوولاندنی رووداوه‌کاندا هه‌یه ئه‌مانه‌ن:

یه‌که‌م: مالمی پالنه‌وان و کتێبخانه‌ی ئاسۆ.

دووه‌م: مالمی میمکه ته‌مین که بووه به‌ گۆرستان.

سێهه‌م: ته‌لاره‌ خه‌ره‌که و پیشه‌نگاه.

چواره‌م: خالخالان و مه‌زارگه.

پێنجه‌م: که‌رکووک و شیوه‌ سوور.

ئه‌م شوینانه وه‌ک گوتمان شوینگه‌لیکی ناسراو و زیندوو به‌ ناوه‌ینانیان خۆبته‌ر ده‌زانێ ئه‌م چیرۆکه له‌ که‌رکووک رووی داوه و هه‌ر له‌م شاره‌شدا ته‌واو ده‌بیت، ئه‌مه‌ش وه‌ک دواتر روون ده‌بیته‌وه مانای جیۆپۆلۆتیکه‌ی خۆی هه‌یه، بێجگه‌ له‌ هه‌موو ئه‌مانه‌ی باسمانکردن، شوین له‌م چیرۆکه‌دا خه‌سه‌له‌تیکه‌ی تریشی هه‌یه ئه‌ویش ئه‌وه‌یه که سه‌رپای خه‌لتانی خۆبه‌تی له‌ هه‌موو جیگایه‌که‌وه فیجقه‌ی خۆین دیت (ئه‌م شیوه له‌ زه‌ینی مندا به‌ دۆلێکی ئه‌فسانه‌یه‌ی ده‌چوو، چونکه‌ له‌ حیکایه‌ته‌کانی دایکمه‌دا کوشتارگه‌یه‌ک به‌ پانی و قوولایی دۆله‌که‌ خۆینی بنیاده‌می کوژراوی پێدا ده‌رۆیشت، ئیدی دیقه‌تی ئه‌و خه‌ره‌ند و لووتکانه‌وه ئه‌م به‌رو ئه‌و به‌ری شیوه‌که‌م ده‌دا به‌ خه‌یالی خۆینیکی گه‌ش چه‌شنی تاڤگه‌ ده‌هاته‌ خوارێ) هه‌ر له‌م سیاقه‌دا ده‌کرێ به‌ پێی لێکدانه‌وه‌یه‌کی ره‌مزی بلێین چاله‌ نه‌وته‌کانی که‌رکووک چالی خۆین و له‌ جه‌سته‌ی که‌رکووک دێته‌ده‌ر، لێره‌وه شوین تێه‌لکیشیکه‌ی تۆکه‌می رووداوه‌کان بووه و

به هيچ جۆريک لېي جيانا بېتته وه، ئەمەش مەبەستی سەرەکی چیرۆکنووسه، چونکه سیمه‌ی چیرۆکه‌کی له سەر کەرکوک و کەرکوکیش وهک شوینیک رووداوه‌کانی له‌خۆی گرتووه له‌خۆیدا تواندووێه تییبه‌وه، کاتیش به شپوهیه‌کی هونهرییانه مامه‌له‌ی له ته‌کدا کراوه، لێره‌دا دووجۆر کاتمان هه‌یه.

یه‌که‌م: ئەوکاتیه‌که پالەوان چیرۆکه‌کی تیدا ده‌گێریتته‌وه، که بۆ چیرۆکه‌که کاتیکی کورت و گونجاوه، که له‌وانه‌یه له سه‌عاتیک که‌متر بێت.

دووم: ئەو کاتیه‌که رووداوه‌کانی تیدا رووده‌ده‌ن، کاتیکی دووردریژه و چهندان سالة، ئەمەش هيچ کاربگه‌رییه‌کی نینگه‌تیفانه‌ی له‌سه‌ر جوانی چیرۆکه‌که نییه، چونکه گرنگ کاتی یه‌که‌مه‌ واته کاتی گێرانه‌وه‌ی چیرۆکه‌که نه‌ک ئەوکاتیه‌که سه‌رحه‌م رووداوه‌کانی تیدا رووده‌ده‌ن.

پینگه‌ی رهمز له‌م چیرۆکه‌دا

رهمز بریتیه‌ له‌ هه‌یمایه‌ی که ده‌لاله‌ت له‌ حاله‌تیکی رۆشنبیری، کولتووری، ئایینی، هونهری گه‌وره‌تر له‌ پشتی خۆیه‌وه ده‌کات، ده‌کری ب‌ل‌تین رهمز سه‌رحه‌می ته‌وه‌ری حاله‌تیکی، یان مەبەستیکی له‌ خۆیدا چر ده‌کاته‌وه ئاماژه‌ بۆ سه‌ره‌وه‌ی خۆی ده‌کات، وا له‌ مرۆف ده‌کات خۆدی ئەو رهمزه‌ تێپه‌رینیت و سه‌ره‌وه‌ی پشتی بخوینیتته‌وه‌و شی بکاته‌وه، زۆرینه‌ی نووسه‌ران ئەو کاتانه‌ رهمز به‌کارده‌هێنن، که نایانه‌وئ به شپوهیه‌کی درێژدادی، یان راسته‌وخۆ قسه‌ له‌سه‌ر رووداوێک بکه‌ن، مه‌رجیش نییه هه‌موو جارێک به‌کارهێنانی رهمز له‌به‌ر هۆکاری سانسۆر بێت، چونکه رهمز وا له‌ خۆینه‌ر ده‌کات بیری‌کاته‌وه و به‌ رۆشنبیری خۆیدا بچیتته‌وه، هه‌ولێدات ئەو رهمزه‌ شی بکاته‌وه‌و له‌ مەبەسته‌ شاراوه‌ و نادیاره‌کانی نووسه‌ر بگات، هه‌روه‌ها جۆره‌ جوانیه‌که به‌ ده‌ق ده‌دات، رهمز له‌ ده‌قی ئەده‌بیدا وه‌ک شاگولێکه‌ له‌ نێو باخچه‌دا چۆن سه‌رنجی بینه‌ر بۆلای خۆی راده‌کیشی، له‌ نێو ده‌قی ئەده‌بیدا ئاوا سه‌رنجی خۆینه‌ر راده‌کیشی، رهمز یه‌ک ئاست و جۆری نییه، ئەو پانتایه‌ش که دایده‌پۆشی هه‌مه‌رهنگه‌، رهمز هه‌یه‌ مه‌ودای داپۆشینه‌که‌ی ب‌لاوه‌، هه‌یه‌ به‌رته‌سکه‌، رهمز هه‌یه‌ ناوچه‌یه‌یه، هه‌شه‌ جیهانیه‌یه، رهمز هه‌یه‌ پێوه‌ندی به‌ تاچه‌ میله‌تیک، یان تاییه‌یه‌که‌، یان رێبازیکه‌وه هه‌یه، هه‌شه‌ پێوه‌ندی به‌ کیشوهرتیکه‌وه هه‌یه، کاردانه‌وه‌شی هه‌ر به‌پیتی ئەو

پانتایه‌ ده‌بیت که دایده‌پۆشی، لێره‌وه وه‌ک پێشتریش گوتم ئەوه‌ی ئاگاداری چیرۆکه‌کانی چیرۆکنووس (جه‌لیل کاکه‌وه‌یس) ب‌یت ده‌زانئ ئەو هه‌میشه‌ خۆی له‌ راسته‌وخۆی ده‌بوئ و به‌ شپوهیه‌کی به‌ربالاو رهمز به‌کار ده‌هێنئ، هه‌ولده‌دات له‌ چیرۆکه‌کانیدا زیاتر له‌ رهمزیک و هه‌یمایه‌که به‌کار به‌هێنئ، هه‌روه‌ها زۆر مەبەسته‌تی وا له‌خۆینه‌ر بگات به‌ رهمزه‌کانیدا بچیتته‌وه و هه‌لیان به‌سه‌نگینئ، نه‌ک سه‌ره‌پێیانه به‌سه‌ریاندا تێپه‌ری، له‌ چیرۆکی شپوه‌خویندا به‌فره‌وانی رهمزی به‌کارهێناوه‌ که هه‌ریه‌که‌یان ئاماژه‌ن بۆ مەبەستیکی که له‌ واقیعی ژیا‌ماندا هه‌ن، سه‌ره‌تا ناوی چیرۆکه‌که بۆ خۆی رهمزیکه ئاماژه‌ بۆ مه‌دلۆلیتیک ده‌کات وه‌ک گوتمان ده‌کری هه‌م که‌رکوک و هه‌م کوردستانیش ب‌یت، هه‌روه‌ها جه‌نگی خالخالانی وه‌ک رهمزیک هه‌یمایه‌ بۆ ئەو پێشمه‌رگانه‌ی که به‌راستی ته‌نیا له‌ پێناوی کوردایه‌تیدا شه‌هید بوون، گومبه‌زه‌که‌شی هه‌یمایه‌ بۆ هه‌یزیکي میتافیزیکی، گۆرستانه‌که‌ی مائی میمه‌که ته‌مبێن رهمزه‌ بۆ ئەوه‌ی که له‌م ولاته‌دا مال نییه‌ چه‌ند که‌سیکی نه‌کوژا‌بیت، به‌م شپوهیه‌ ئەم ولاته‌ بووه‌ به‌ گۆرستانیکي گه‌وره‌ و جگه‌ له‌ ژن و دایک و خوشکی ره‌شپۆش چی تری تیدا نه‌ماوه، پێشه‌نگاو تابلۆکانیش ئاماژه‌ن بۆ وینه‌کانی میژوو که لێره‌شدا ئازار و غه‌می کورد له‌ دنیا‌دا وینه‌ی نییه، ئەو له‌ جیاتی ئەوه‌ی باسی پێشمه‌رگه‌ بگات، یان ناوی عه‌سکه‌ر و سه‌رباز ب‌ینئ ده‌لئ: (ئه‌ها ئەوه‌ پۆستال ئەوه‌ پێلاوی لاستیک) ئەم دوانه‌ش هه‌موومان ده‌زانین مانایان چیه‌ و رهمزن بۆ چی، پاشان کاتیکی پالەوان باسی ئەوه‌ ده‌کات که مندال بووه‌ له‌ گه‌ل دایکیدا چووته‌ سه‌ردانی مه‌زارگه‌ی خالخالان ئەمه هه‌یمای گه‌رانه‌وه‌یه بۆ هه‌یزیکي میتافیزیکی که هه‌میشه‌ مرۆفه‌ بیده‌ره‌تان و لێقه‌وماوه‌کان له‌ کاتی ته‌نگانه‌دا په‌نای بۆ ده‌به‌ن و وه‌ک هه‌یزیکي مه‌عنه‌وی ته‌ماشای ده‌که‌ن.

ته‌ماشاکه‌ دایکی پالەوان چۆن له‌ مه‌زارگه‌یه ده‌پارێتته‌وه و ده‌لئ: «تۆ تاچه‌ پشت و په‌نای ئیمه‌یت گه‌ر سواره‌ی کوری تاقانه‌م له‌و ده‌رده‌ نه‌خه‌له‌سیت ئیدی په‌نا بۆکی ببه‌م ئاخ‌ر من بپوه‌ژنیکی بی رووم و ده‌به‌ پێخۆری پیاوه‌ چاوله‌ده‌ره‌کان» هه‌موو ئەمانه‌ رهمزن و هه‌ریه‌که‌یان به‌ پیتی و جوودی خۆیان له‌ نێو چیرۆکه‌که‌دا رۆلی خۆیان ده‌گێرن و مه‌دلۆلی خۆیان هه‌یه، به‌م شپوهیه‌ ده‌بینن له‌م چیرۆکه‌دا رهمز به‌ شپوهیه‌کی فراوان به‌کارهاتووه‌ نه‌ک له‌به‌ر ئەوه‌ی خۆدی رهمز و هه‌یمان،

به لکو ئم ره مزانه جوانییان به چیرۆکه که داوه و چیرۆکنووسیان له درێژادری و پروونکردنهوه و راسته و خۆیی رزگار کردوه، کاریکی و اشیان کردوه خۆتەر له سهریان بووهستی و لیکیان بداتهوه و خیرا به سهریاندا تینه په پڕی که ئه مهش یه کی که له مه به سهستی کانی چیرۆکنووس، ئه وهی له م چیرۆکه دا که چیرۆکنووس پتر بایه خی پیداهه و له سهری وهستاهه جهنگیی خالخالانییه ئه م په مزه ته مومژاوییه و خۆتەر تووشی په شوکان دهکات و وای لێ دهکات له سهری بووهستی، چونکه به چهند باریکدا باسکراوه هه م به باش و هه م به خراب، پیم وایه چیرۆکنووس (جهلیل کاکه وهیس) مه بهستی له م په مزه پيشمه رگه یه، بۆیه چهند خۆتندنه وهیه کی جیا جیای بۆ کردوه و به چهند جوړتیکی پیشانی داوه، چون له ژبانی رۆژانه ماندا ناوی پیرۆزی پيشمه رگه له لایه ن چندان کهس و لایه نه وه ئیستغلال کراوه و دهکری، لیره شدا هه ر وایه، ئه وه تا دهبینی دواي شه هید بوونی جهنگی کوری میمه که ته مین یه که م کهس که ناوه که ی ئیستغلال دهکات بۆ کوشتنی خه لک رژی مه، که به تو مه تی پيشمه رگه بوون رۆژانه چندان کهس دهکوژی، ئه وه تا کاتیکی ته رمیکی تر دهه یتن بۆ میمه که ته مین دهلی: (جهنگی خالخالانی کورم ده میکه کوژراوه) ئه وانیش دهلین: (ئو کور نه فر ته ییه ی تو پشیلای هه وت رۆحه و ناتۆییت) هه ر و هه ئه م جهنگییه رۆژانه چهن دین جار دهکوژی و زیندوو دهکریته وه، ئه مه شمان له ده می خودی پاله وان هه گوئی لێ ده بیته (وه لێ ئه م جار ه به دلێکی پره وه ئه مه م بۆ زیاد کرد هونه ر مه ندی ئازیز تو نه تتوانیوه جهسته ی شیواوی جهنگی خالخالان له تابلۆیه کدا به رجهسته بکه یته، نه تتوانیوه له تابلۆیه کدا هه وش و ماله که ی میمه که ته مین و سێ کچه که ی پیشان بده یته که بووه ته گوژیستانی ئه و ته ر مه نه ناسراوانه ی که هه موویان ناویان جهنگی خالخالانییه! تو نه تتوانیوه ئه وه وینا بکه یته که جهنگی خالخالانی عه یامی که زیندوو دهکریته وه و دووباره دهکوژیته وه).

هه ر و هه هونه ر مه نده که ش ئه م راستییه ده سه لمینین کاتیکی دهلیت: (ئو وه ی راستی شیته بوونه که ی بووسف بیانی نه زانیته، هه ر گیز جهنگی خالخالانی نانا سیت و نازانیته چهن دجار کوژراوه و زیندوو کراوه ته وه) له شوپنیکێ تر دا ئه م جهنگییه ده بی به مه ته ل و ئه فسانه (وته کانی هه نه ر مه نده که ئه وه نده ی تر سه ره بر ده ی جهنگی

خالخالانییان لێ کردم به مه ته ل و ئه فسانه). پاش ئه مه ئینجا جهنگی خالخالانی ده بیته به پیاوچاک و ئه ولیا، رۆحه پاک و بیگه ر ده که ی له گه ل رۆحی پیاوه ئیماندار و نوورانییه کانداهه ر ده که وه ی ئه وه تا له ئیو مه زارگه که ی خالخالاندا بووه به پیاویکی نوورانی بی دهنگ و په نگ، که چی به ته نیشتییه وه جهنگییه کی تریش هه یه که ده موچاوی خۆی هه لپێچاوه له گه ل پاله واندا قسه دهکات (کورپژگه و ابزانم ئه م شه و له ئیو ئه م مه زاره زۆر تر سایت! که ئاو پرم دایه وه له به ر ده م ئه و تا قه ژووره ی که پشیمان ده وت گه نجینه ی مه زار، پیاویکی ده موچاوه هه لپێچراوم دی به دهنگیکی خۆبیانه وتی: مه تر سه من جهنگی خالخالانیم).

لیره وه دیسان جارێکی تر شیوه ی جهنگی دهگوژیته و ئه م جار ه یان ده بی به که سیکی زیندوو ی هه میسه نه مر (من جهنگی خالخالانیم و نامرم، ئاخه ر گه ر من بمرم ئیوه ش شوپن و هه ته ر تان نامینیت) ئه م نه مرییه وای لیکر دوه بیته فریاد په سی هه موو لیقه وه ماو بی ده ره تانیکی و بیان پارێزی (ئاخه ر گه ر من بمرم خه لکی دهشت و چیانان براو ده بن، قاچاغچی و سه ودا گه ران له برسان ده مر ن، ئه و هه موو سه ر یازه هه لاتوه له کوئی به چه وینه وه؟ ئه و پیاوه ژن هه لگر و دوژمن دارانه کی داله دیان بدات؟). بروانامه ی ئه م نه مرییه شی له سه ر داری گه وره ی پایته خته وه بۆ هاتوه، ئه و په رسیاره شی لیته دا وه لامی نییه ئه وه یه ئاخو ده بی مه بهستی له سه ر داری گه وره ی پایته خته کی بیته و بروانامه ی نه مریی پیداهه؟ پاش ئه مه دیسان جارێکی تر پرو به پرووی ئه و هه قیقه ته ده بین هه که و جهنگی خالخالانی راسته قینه گوژی و نه و ئیستا زۆر کهس ناوی ئه ویان بۆ به رژه وندی خۆیان قۆستوه ته وه و به م ناوه وه خه لک ده چه وسینه وه، هه ر له به ره مه ش رووی دزیوی خۆیان شار دوه ته وه و به ده ری ناخه ن، ئیستا ئه م ناوه بووه به ته له یه کی کوشنده و تا بمین هه موو ماله کافمان وه ک ماله که ی میمه که ته مین ده بیته گوژیستانی، چاره ش هه ر ئه وه یه هه موومان بۆ گوژی جهنگی راسته قینه بگه رپین که ئیستا وه ک گوژی سه ر یازی ون بی ناوونیشانه (که واته ئه میستا تو ش گومانته نه ما که ئه و ته رمه ی دراوه ته ده ست میمه که ته مین و سێ کچه که ی هه ی جهنگی خالخالانی نییه؟ ئه ی هه ی کیته؟ هه ی که سی که ناگای له مر دنی جهنگی خالخالانی راسته قینه نییه و به دووی شه پیووری ئه و ده مام کدارانه دا چوه که

سەر دەمیگە ناوی جەنگی خالخالانیان لە خو ناو، کەواتە ناوی جەنگی خالخالانی تەلەیه کی کوشندەیه و تا ئەو ناوە بێتێ جگە لە مالهەکی میمکە تەمبەن مالهەکانی هەموومان دەبێتە گۆرستان؟ نا تا ئەو دەمە ی هەموو خەلکی گۆری جەنگی خالخالانی راستەقینە دەدۆزنەو (لێرەدا دەپرسین بۆ ئێمە گۆری جەنگی راستەقینە مان ون کردوو کە ی دەیدۆزینەو؟ هەلبەت وەلامی ئەم پرسیارە لەسەر زەوی واقعیدا پێمان دەلێت تا دوا ی حیزبایەتی بکەون لە کوردایەتی راستەقینە دوور کە ونەو ئەو هەمووتان جەنگییەکی دەمامکدارن، ڕینگە دۆزینەوی جەنگی خالخالانی راستەقینەش تەنیا گەرانەو یە بۆ کوردایەتیبەکی بێ غەلوغەش، هەر ئەمەشە وای کردوو ئەم ڕەمزە بەشی هەرە زۆری پانتایی چیرۆکە کە داگیر بکات و لە کۆتاییشدا هونەرمەندە کە بەلێن بدا کە پاشماوەی تەمەنی خۆی بۆ ئەو تابلۆیە تەرخان بکات کە جەنگی خالخالانی راستەقینە پیشان بدات، بەم شێوەیە دەبینن لەم چیرۆکەدا ڕەمز چ پێگە یەکی هەیه تا چ ڕادە یە ک بایەخی پێدراو.

پێگە ی تەکنیکی هونەری لەم چیرۆکەدا

لەم چیرۆکەدا هەر وەک چۆن زیاتر لە ڕەمزیک بەکار هاتوو، ئاواش زیاتر لە تەکنیکی هونەری بۆ گێڕانەوی چیرۆکە کە بەکار هاتوو، تەکنیک لە سادەترین پێناسەدا بریتییە لەو شتێزە ی کە چیرۆکنووس چیرۆکە کە ی پێ دەگێرتەو، جارن زۆربە ی چیرۆکنووسان بۆ گێڕانەوی چیرۆکەکانیان بە ک شتێز و ستایلیان بەکار دەهینا، کە ئەویش تەکنیکی چیرۆکنووسێکی هەموو شتێزان بوو، بەلام ئێستە بەهۆی داھێنانی شتێز و تەکنیکی تازە و نوێو هەر چیرۆکنووسێک شتێزێکی تایبەتی خۆی هەیه و کاری پێدەکات، هەشە لە یە ک چیرۆکدا زیاتر لە تەکنیکیک و شتێزێک بەکار دەهینن، ئامانجی ش لە بەکارهێنانی ئەم هەموو شتێز و تەکنیکانە لە گێڕانەوانە ی چیرۆکدا ئەو یە کە جوانییەکی زیاتر و تاموچیتێکی خۆشتر بە چیرۆکە کە بدات، تا خۆتەر زوو لە خۆتێندنەوی بێزار نەبیت، لە چیرۆکی شیوہ خۆتێندا چیرۆکنووس (جەلیل کاکەوہیس) زیاتر لە تەکنیکیکی بەکار هیناوەو هەولێ داوہ جوانکارییەکی زیاتر بە چیرۆکە کە بدا، سەرەتا پالەوان بە رانای کەسی یە کەمی تاک (من) قسە دەکات و وردە وردە سەرگۆزشتە ی خۆی بە زمانێکی چروپری هێمانا میتر دەگێرتەو و پاشانی ش لە

چەند جێگایە کدا دیالۆگی راستەخۆ بەکار دەهینن، بێجگە لەمە چیرۆکنووس ڕەمز و هێماگە لێکی راستەو خۆی زۆری بەکار هیناوەو لە کۆی ئەو هەموو ڕەمزە ش چیرۆکیکی ڕەمزی بەرھەمھێناوە لەم کارە شیدا پشتی بە دارشتنی ڕستە ی برووسکە ئاسای کورتی پیرمانا بەستوو، هەر وەھا لە چەندان جێگادا دیالۆگی راستەو خۆی ناراستەو خۆی لە نیوان پالەوان و دایکی و جەنگی خالخالانی و هونەرمەندە کەدا بەکارهیناوە، هەر وەھا مۆنتاژی کاتوشوێنی بەکارهیناوە و هەموو شوێنەکانی بە شوێنە سەرکییە کەوہ گرتاوە کە وە ک گۆتمان کە رکوکە، هەر وەھا پالەوان چەند جارێک بە فلاش باک بۆ سەر دەمی مندالی خۆی دەگەڕیتەو و باسی سەرگۆزشتە ی مندالی خۆیان بۆ دەکات، ئەو کاتە ی مندالی بوو و تووشی نەخۆشی دەروونی بوو، دایکی بردوو یەتی بۆ مەزارگە کە ی خالخالان تا چاک بێتەو، جێگا کردنەوی ئەم هەموو تەکنیک و شتێزێکی دەربەرینە لە کورتە چیرۆکی کدا شارەزایی و لێھا تووی دەوی ئەگینا پانتایی چیرۆکە کە خۆی ئەو ئەندە نییە تا جێگای زیاتر لە ستایلیکی گێڕانەوی تێدا بێتەو، لە کۆتاییشدا چیرۆکە کە ی بە کراو یی هیششتوو و تەو پالەوان کۆتاییە کە بۆ هونەرمەندە کە بە جێ دەهیلن و تا ئەو قسە بکات ئەویش بەلێنی پێ دەدات کە پاشماوە ی تەمەنی خۆی بۆ ئەو تابلۆیە تەرخان بکات کە جەنگی خالخالانی راستەقینە پیشان بدات، ئەمە لە کاتێکدا یە کە هەموو هەویایەکی پالەوان ئەو یە لە تابلۆیە کدا خەمە ئەزەلییەکانی خۆی بدۆزیتەو نە ک تابلۆیە ک کە باس لە جەنگی خالخالانی بکات، پرسیارێش ئەو یە ئایا هونەرمەندە کە ئەو تابلۆیە دروست دەکات؟ بەم تەکنیکە چیرۆکنووس کۆتایی بە چیرۆکە کە دەهینن ئەمەش و لە خۆتەر دەکات کۆمە لێ ئیزافات و ڕاوبۆچوونی خۆی بخاتە سەر و گە لێک مەزەندە و لێکدانەوی جیا جیای بۆ بکات.

پێگە ی کەرکوک لەم چیرۆکەدا

کەرکوک ئەو شارە یە کە بە لای کەمەوہ لەم سەد سالی دوا ییدا هۆکاری ئەو جۆبارە خۆتێنە بوو کە لە جەستە ی میژووی کورد ڕۆیشتوو، زۆربە ی شۆرشەکانی کورد لەسەر ئەم شارە بە ئەنجام نەگە یشتوون، لەم چیرۆکەدا بەراشکاو ی ناوی هاتوو و پێگە یەکی تایبەتی هەیه (دایکە دەستێکی لەرزۆکی بەسەر مەدا هینا و داوی لێکردم کە مەزارگە کە بە جێ بەهیلن و بەرەو شارێگە ی

که رکوک بکه وینه ری ..)، پالنه وان خه لکی که رکوک و پروداوه کانیش له شارو دهوروبه ریدا پرووده دن هه ره سهرتاوه ده بینین چۆن پالنه وان باسی شاری که رکوک ده کات و به چهند دیمه نیکی پر له ترس و توقین و خوین ئاشنامان ده کات نهو کاتهی ده بینین و دیسان جه لاده کانی پرتیمی پروخواو تهرمیکی دیکه ی نه شکه نجه دراوی زیندانییه کانی شار به بیانوی نه وهی که تهرمی جهنگی خالخالانی کوری میمکه ته مینه دیننه وه بو میمکه ته مین تا له حه وشه ی ماله که بیدا بینیت، نه مهش حه وشه که ی کردوه به گۆرستان، لیره وه ده بینین خه لکی که رکوک له چ که شوه وایه کی پر له ترس و توقیندا ده ژین ماله کانیمان و شاره که یان هه مووی بووه به گۆرستان، خویشیان مردووناسا له گه ل مردوه کانیماندا ده ژین، شیوه سووریش که پالنه وان خوی و دایکی به مندالی پیتیدا چون بو مه زارگه که ی خالخالان شیویکه له دهوروبه ری که رکوک وه ده ست پیده کا و ده چیتته خالخالان و دووباره ده گه پیتته وه بو که رکوک، که رکوک له م چیرۆکه دا سه راپای نه تللی خویننه وه له هه موو کون و قوربنیتکییه وه فیچقه ی خوین دیت (رۆژی پیشتر به سه ریکی قورس و لووتیکی یه کجار دریتزه وه له گه ل دایکدا ماوه یه کی زۆر به شیوه سووردا رۆشیتین، نه م شیوه له زهینی مندا به دۆلکی ته فسانه یی ده چوو چونکه له حیکایه ته کانی دایکدا کوشتارگه یه ک بووه پانایی و قوولایی دۆله که خوینی بنیاده می کوژراوی پیتیدا ده رۆشیت، ئیدی دیقه تی نهو خه رهندو لووتکانه وه نه م به روه نه ویه ری شیوه که م ددها به خه یالی خوینتیکی گهش چه شنی تا فگه ده هاته خوار، ته نانهت دره خته کانیش به داره نار و زده لوو و گه لاو به ره کانیمان وه سوور ده چوونه وه). خوینته ره سه راپای چیرۆکه که دا به رده وام نه م دیمه نه خویناویانه ده بینیت، بۆنی خوین و خوین رشتن ده کات، هه موو نه م خوینانهش له که رکوک و دهوروبه ریدا ده رۆشیت، پالنه وان هه ره له مندالییه وه نه م هه موو خویننه ی دیوه تا وای لیهاتوه هه موو شتیکی دۆله که ی له بهر چاو بووه به خوین، نهو نه ک ته نیا هه ست به مه ده کات به لکو پیشتریش دایکی نه مانه ی بو باسکردوه، نه مهش مانای نه ویه نه ک ته نیا به بیره وه ری نه م به لکو نه م خوین رشتنه به رده وامبوونیکی میژوویی هه بووه، نه مهش راستی نهو بوچوونه درده خات که پیگه ی که رکوک له م چیرۆکه دا پیگه یه کی خویناوییه و جواری خوینی کورد له سه ره که رکوک

بووه، نه وهی له م چیرۆکه دا جیگای سه رنج و رامانه نه م پرسته یه یه که پالنه وان له ده می دایکییه وه ده یگیتته وه (ئای نه م شیوه سووره خوینی به فیرۆی تیدا رژا، ده بوو ناوی بنین شیوه خوین) بو خۆم زۆر تکم هه لویتسه له سه ره نه م پرسته یه کرد تا برانم بوچی دایکی پالنه وان نه م هه سته ی له لا دروست بووه، که نه م هه موو خویننه ی، که له م شیوه سوورده دا رژاوه، به فیرۆ رژاوه؟ نه نجام بهو قه ناعه ته گه یشتیم هه رچه نده چیرۆکه که میژووی نووسینی له سه ره نییه، به لام به گویره ی نهو پروداوانه ی تیتیدا پرووده دن هه ردوو قۆناعی پیش پروخانی رژیتم و دوی پروخانی رژیتم ده گرتته وه، واته ئیستا و ابردوی که رکوک، بو به نه م پرسته یه دوو نه گه ره لده گری به که میان بارودخی ئیستای که رکوک و ماده ی سه د و چل و نه م هه موو گه نده لی و بی سه روبه رییه ی ئیستا له که رکوک پرووده دن چیرۆکنووسی به م قه ناعه ته گه یاندوه که بلتی نهو هه موو خویننه ی کورد له پیناوی که رکوکدا رشتوویه تی به فیرۆ بچی و به هیچ نه گات، چونکه تا کو ئیستا ش کورد له که رکوک خاوه نی هیچ نییه و کۆمه لیک مشه خۆر و گه نده لچی ده ستیان به سه ره که رکوکدا گرتوه و چاره نووسی نه م شارو خه لکه که ی که وتوه ته به ره قه ده رتیکی نادیار، دووه میشیان نه گه ری نه ویه که چیرۆکنووس بریای به کوشت و کوشتارو شه روشۆر نه بیت و حه زبکات نه م کیشیه ئاشتیانه چاره سه ره بکریت، بو به پیتی وایه کیشیه ی که رکوک پیوستی به م هه موو خوین رشتنه نه بووه و نییه و ده کری به ریگای گفتوگو و دیالوگ وه چاره سه ره بکری، چونکه نهو به ئاشکرا ئامازه بو پۆستال و پیلای لاستیک ده کات، نه م دووانهش هه ردووکیان هیما و ئامازه ن بو سه رباز و پیشمه رگه، که هه ردووکیان له م دۆله دا پیکه وه کوژراون، نهو پیتی وایه ده کرا شته کان ئاشتیانه چاره سه ره بکری و پیوست نه بووه نه م هه موو خویننه ی به فیرۆ برژیت، له کۆتاییشدا پالنه وان ئامازه یه کی خیرای به کیشیه ی ته عریبی که رکوک و ئاواره کردنی خه لکه که ی داوه، کاتیک ئامازه ی بو ویل بوون و گه رانه وه ی ئاواره کان کردوه بو که رکوک به لام نه م چاره یان به ئاواتیکی گه شترو به هیوایه کی نوورانیت (ئیدی وه ک دوو ریواری ریگه ویل کردوو رچه رییه کی قه ده برمان گرت به ره، هه ریبه که مان تاریکه شه وه که ی نیو مه زاره که و پیاه نوورانیه یه بیده نگ و روخسار هه لپه چراوه مان له گه ل خویماندا هینابوو) هه لبهت نهو ریگه قه ده بره نهو ریگای

گه رانه وهیه بۆ که رکوک و هه رکه سهو به شپوهیه ک رابردو ئیستا و ئاینده ی که رکوک له دلی خۆیدا هه لگرتوه . به م شپوهیه ده بنین پتگه ی که رکوک وه ک پتگه ی واقعی شاره که پتگه یه کی خویناوی پر ئیش و نازاره .

پتگه ی پالنه وان له م چیرۆکه دا

پالنه وانی چیرۆکه که که به راناوی که سی یه که می تاک (من) قسه ده کات، له ده سپیکدا ئاوا چیرۆکه که ده گپرتیه وه (چه ندین سالم به سه ردانی پیشانگا شپوه کاربیه کان به سه ر بردو به هه ویای ئه وه بووم له تابلۆیه که دا خه مه ئه زه لیبه کانی خۆم بدۆزمه وه . . . . . ئاخر من بنیاده مپکم ته مه نیکه باریکی قورسم به شان وه یه وه ئیوه لیتی بی ناگان، رازیکم پتیه وه هیشتا نه م درکاندوه، ده ی تۆیه ک نه توانی جتگه ی خولیاو خه مه کانی من له تابلۆکانتا بکه یته وه ئیدی ئه م ره نجه ت له پای چی؟) ئه م پالنه وانه سه ره رای ئه وه ی ته مه نیکه باریکی قورسی به شان وه یه تاراده یه ک روخساریشی ته ماوی و نادیاره، هه ر له سه ره تای چیرۆکه که وه هه مست ده که یته که سیکی وه نه روخساری که سایه تی شپواوه (ئه وه ده مه به هۆی جیکایه ته ترسناکه کانی دایکم شه وانه خه ونی سه یرم ده بنی و بۆ به یانی هه ستم ده کرد هپچ ئه ندامتیکی جه ستم وه ک خویان نه ماون، سه ری خۆم لئ بیوو به که لله سه ری ئه سیی بالداری نیوو جیکایه ته کان، لووتم وه ک هی فیل درێژ ببوه وه، نینۆکی په نجه کانم به هی پیشیله کتوی ده چون) ئه م بنیاده مه سه ره رای ئه م باره قورسه ی به کۆلیه وه یه ده روونیشی له ژتیر هه مان باردا هیلاک و شپواو و ونه، له چیرۆکه که دا زانیارییه کی ئه و تۆ له سه ر خۆی نادات، جگه له وه ی که ناوی سواره یه وه به مندالی له گه ل دایکیکی بیوه ژندا ژیاوه و تووشی نه خۆشی ده روونی بووه دایکی بردوویه تی بۆ مه زارگه ی خالخالان بۆ چاکبوونه وه و له وئ جهنگی خالخالانی دیوه، که گه وه ره ش ده بیته چه ندین سال له ته مه نی له سه ردانی پیشانگا شپوه کاربیه کانداه سه ره ده بات و به دوای تابلۆیه که دا ده گه رپت خه مه ئه زه لیبه کانی خۆی وه ک (تاکتیک) بدۆزیتیه وه، دواتریش دۆزینه وه ی خه مه گشتیه کانی میلله ته که ی له تابلۆیه که دا که له به رجه سته بوونی جهنگی خالخالانی راسته قینه وه به گۆرستان بوونی ولاتدا خۆی ده بینیتیه وه ده بیته ئامانج و مه به سستی، له گه ل ئه وه شدا که که سیکی ون ویل و ماندووه، به لام پالنه وانیتی وریا و به ناگایه، بۆیه

به دوای تابلۆیه که دا ده گه رپت خولیا و خه مه کانی ئه وی له خۆ گرتبیت، ئه مه ش ده قاوده ق مرۆقی کورده که چۆن تاکو ئیستا نه بووه ته خاوه نی که سایه تی خۆی و له نیو ته متمانانی ئه م گه ردوونه دا گوم بووه به دوای تابلۆیه که دا ده گه رپت خولیاکانی تیدا بیدۆزیتیه وه، به تایبه تی کوردی که رکوک که ئیستا تووشی دله راوکتی و نیگه رانی هاتوون، ئه و رازه ش که تا ئیستا نه یدرکاندوه و رازی ده ولته تی کوردیه که تا ئیستا وه ک راز و ئاواتیک له دلی هه موو کوردیکدایه و که س ناویرپت بیدرکینیت، رهنگه ئه و تابلۆیه ش هه ر ئه م ده ولته ته بیت، که هۆکاری راسته قینه ی خۆ دۆزینه وه یه له م دنیا یه دا، به لام سه ره رای ئه وه ی ده یان پیشانگا ده گه رپت، به لام تا کۆتایی چیرۆکه که ئه و تابلۆیه نایدۆزیتیه وه، به لام هونه رمه ندیک به لیتی دروستکردنی ئه و تابلۆیه ی ده دات، له به رانه ر ئه م خه مساردیه ده گله بی ئه وه له هونه رمه نده کان ده کات ئه وانه ی ده توان وینه ی خه مه ئه زه لیبه کانی ئه م له تابلۆکانیا نا بکیشن و باسی ئیش و نازاره کانی بکه ن و به دنیای بناسین که چی بۆی نا که ن (ئه و هونه رمه نده ش یه که م خودا و دووم ده ولته ته زله یزه کانن که تاکو ئیستا بریاری دروستکردنی ده ولته تی کوردییان نه داوه ئه وه ی هه یه و نیسه چه ند به لیتیکی زاره کییه وه ک ئه وه ی هونه رمه نده که) رووداوه کانی نیو چیرۆکه که تا راده یه ک ئالۆز و چر و پر، چیرۆکنووس له م چیرۆکه دا چه ندان مه به ست و پروداوی وروژاندوه که هه ره یه که یان پرسیکی گرنگ و مه سه له یه کی چاره نووسان و له سه ر دل و ده روونی پالنه وان رهنگیان داوه ته وه، ئه م پالنه وانه رۆژتیکیان له کاتی چوون بۆ سه ردانی پیشانگایه ک گوئی لیده بیت له ده رگه ی مالی میمه که ته مینی دراوسییان ده درپت ته ماشا ده کات ته رمیکی تریان بۆ ده هیته وه، ئه م میمه که ته مینه کاتی خۆی کۆرپکی بووه به ناوی جهنگی خالخالانی که سالی هه شتا له خالخالان کۆپته ر کوشتوویه تی و که سیش گۆره که ی نه بینیه، ئیدی هه موو جارپک که داروده سته ی رژییم که سیک له شاردا له ژتیر ئه شکه نجه دا ده کۆژن ده یسه ن به ناوی جهنگی کورپه وه ده یده ن به میمه که ته مین، تا له نیو حه وشه که ی خۆیدا بینپرت، بۆیه حه وشه که ی ده بیته گۆرستان و پر ده بیت له گۆری نه ناسراو، ئیدی لیره وه ئاستی رووداوه کان به ره وه سه ره وه ده چن. پاش ئه وه ی ده جیتته پیشانگه ی نیو ته لاره خره که دیسان له ویش ئه وه ی بۆی ده گه رپت نایدۆزیتیه وه، لیره دا کاتیک خه ریکی تۆمارکردنی

سهرنجه‌کانی ده‌بیت قسه‌یه‌کی هونه‌رمه‌نده‌که له‌سهر جه‌نگی خالخالانی ده‌یگه‌رینیتته‌وه بۆ سه‌رده‌می مندالی ئه‌وکاته‌ی که ئه‌م مندال بووه‌و تووشی نه‌خۆشی ده‌روونی بووه‌، دایکی بر دوویه‌تی بۆ سه‌ر مه‌زاره‌که‌ی خالخالان تا چاک ببیتته‌وه‌، له‌وئ بۆ یه‌که‌مه‌جار زه‌لامیتک که ده‌موچاوی خۆی هه‌لپێکاوه‌ له‌نیتۆ گومبه‌زه‌که‌ی خالخالاندا ده‌بینیت و قسه‌ی له‌گه‌لدا ده‌کات و پیتی ده‌لێت مه‌ترسه‌ من جه‌نگی خالخالانم، دواتر وتوینیتک له‌ نیتوان پالنه‌وان و جه‌نگی خالخالاندا دیتته‌ ناراه‌وه‌ جه‌نگی پیتی ده‌لێت من جه‌نگییم و نامرم، ئاخ‌ر ئه‌گه‌ر من بمرم ئیوه‌ش شوین و هه‌ته‌رتان نامینیت، پاش ئه‌م ده‌مه‌ته‌قتیه‌ ئه‌وه‌که‌سه‌ی که ده‌موچاوی خۆی هه‌لپێکاوه‌ و لافی ئه‌وه‌ لێ ده‌دات که ئه‌وه‌ جه‌نگی خالخالانییه‌ به‌ پالنه‌وان ده‌لێت گیتل ئه‌م گیللییه‌ رایدچه‌له‌کینیت و هه‌ست ده‌کات ئه‌ویش به‌ گه‌وره‌بوونی سه‌ری و درێژبوونی لووتی زانیوه‌، سه‌ره‌رای هه‌موو ئه‌مانه‌ ئه‌وه‌ هیتشتا دوولله‌ له‌وه‌ی ئایا ئه‌مه‌ جه‌نگییه‌، یان نا؟ ئه‌وه‌ شه‌وه‌ له‌ مه‌زاره‌که‌ ده‌میننه‌وه‌ سه‌به‌ی وه‌ک دوو ریتبواری ویتل خۆی و دایکی به‌ ریتچه‌که‌ کدا به‌ره‌وه‌ که‌رکووک ده‌گه‌رینه‌وه‌، ئه‌مه‌ پوخته‌ی چیرۆکه‌که‌یه‌، به‌لام ئه‌م چیرۆکه‌ ته‌نیا گیترا‌نه‌وه‌ی ئه‌م رووداوه‌ نییه‌و به‌لکو له‌گه‌ل ئه‌م ته‌وره‌ سه‌ره‌کییه‌دا ده‌یان رووداوی لاه‌کی ترو کورتیله‌ چیرۆکی تریشی تیدایه‌ که به‌ کۆی هه‌ر هه‌موویان چیرۆکه‌که‌یان ته‌واو کردووه‌، ئیمه‌ش هه‌ر رووداوه‌ به‌ پیتی رۆلی خۆی و له‌ شوین و پینگی خۆیدا قسه‌مان له‌سه‌ر کرد، وه‌ک گوتمان چیرۆکنووس (جه‌لیل کاکه‌وه‌یس) له‌م چیرۆکه‌دا زۆرشتی وروژاندووه‌ و هیتما و ئاماژه‌ی بۆ زۆر شت کردووه‌، مه‌به‌ست و بیرو‌راو بۆچوون و گۆشه‌نیگای خۆی له‌ چوارچێوه‌ی پالنه‌وانه‌وه‌ له‌سه‌ر زۆر شت داوه‌، به‌وه‌ پیتییه‌ی چیرۆکه‌که‌ له‌ که‌رکووک رووی داوه‌ پالنه‌وانیش که‌رکووکیه‌و ناوه‌که‌شی کوردیه‌یه‌، بۆیه‌ ئه‌ویش وه‌ک کوردی که‌رکووک ویتل و ون و ئاواره‌یه‌، ئه‌وه‌تا له‌به‌ر بیکه‌سی په‌نا بۆ مه‌زارگه‌و گۆری شه‌هیدان ده‌بات، ئه‌م پالنه‌وانه‌ ته‌مه‌نی به‌سه‌ر دوو قۆناغدا دابه‌شه‌، قۆناغی حوکمی رژیمی رووخاو، قۆناغی دوا‌ی ئازادی عیراق، به‌لام له‌به‌ر ئه‌وه‌ی ئه‌م چیرۆکه‌ وه‌ک پيشتر گوتمان میترووی نووسینی پتیه‌ نییه‌ ئیمه‌ میترووی بلا‌وبوونه‌وه‌ی ده‌که‌ینه‌ میترووی نووسینی، وه‌لێ دیاره‌ به‌شیکێ زۆری رووداوه‌کان له‌ سه‌رده‌می رژیما روویان داوه‌، وه‌ک له‌ گۆرستانه‌که‌ی مالی میمه‌که‌ ته‌میندا ده‌بینین، بیتجه‌که‌ له‌

پالنه‌وانی سه‌ره‌کی که‌ کوردیکێ که‌رکووکیه‌، عه‌بیی ئه‌م پالنه‌وانه‌ له‌وه‌دایه‌ ئه‌وه‌ی ده‌یه‌وئ و پیتوبستی پیتیه‌تی هه‌ول نادات به‌ ده‌ست و مه‌چه‌کی خۆی به‌ فرجه‌ی خۆی دروستی بکات، به‌لکو ته‌نیا بۆی ده‌گه‌رئ و ده‌یه‌وئیت خه‌لک بۆی دروست بکه‌ن، ئیمه‌ ده‌زانین هه‌ر ئینسانیک خه‌می خۆی له‌ ناخی خۆیداوه‌ که‌س وه‌ک ئه‌وه‌ هه‌ست به‌ نازاره‌کانی ناکه‌ن که‌ وابه‌وه‌ هیچ که‌سیتک ناتوانیت وه‌ک خۆی گوزارش له‌ خه‌مه‌کانی بکات، بۆیه‌ له‌ جیاتنی ئه‌وه‌ی له‌ تابلۆی ئه‌م وئه‌ودا بۆ خه‌مه‌کانی خۆی و جه‌نگی خالخالانی راسته‌قینه‌ بگه‌ریت، ده‌بوایه‌ هه‌ولێ بده‌یه‌ ئه‌وه‌ تابلۆیه‌ خۆی دروستی بکرده‌یه‌، وه‌لێ ئه‌وه‌ی جیگای سه‌رنجه‌ ده‌بینین له‌ ژبانی واقیعی‌شماندا ئیمه‌ تووشی هه‌مان نه‌خۆشی بووین له‌ هه‌موو شتیتکدا چاره‌روان و ده‌سته‌روانی ئه‌م و ئه‌وین تا بۆمانی بکه‌ن وه‌ک خۆمان که‌مه‌ندام و نقوستان بین، ئه‌مه‌ش رهنجه‌ به‌ دیوکی تردا بگه‌ریتته‌وه‌ بۆ ئه‌وه‌ بێ پروا به‌ خۆبوونه‌ی که‌ وه‌ک نه‌خۆشییه‌کی ده‌روونی تووشی تاکی کورد هاتووه‌، ئه‌مه‌ش به‌لگه‌یه‌کی دیکه‌ی راستی واقیعی ئه‌م‌رۆی میلله‌تی کورده‌ که‌ پالنه‌وانه‌که‌ وینه‌یه‌کی زه‌قی تاکه‌کانیه‌تی.

ئه‌نجام

له‌ پوخته‌ی باسدا به‌وه‌ ئه‌نجامه‌ ده‌گه‌ین که‌ چیرۆکی (شیوه‌خوین)ی جه‌لیل کاکه‌وه‌یس چیرۆکی سیمبولۆژییه‌ و چیرۆکنووس له‌ چوارچێوه‌ی پالنه‌وانه‌وه‌ به‌ کۆمه‌لێ رهمز و هیتما بیرو‌را و گۆشه‌نیگای خۆی له‌سه‌ر چه‌ند دیاره‌یه‌کی کۆمه‌لایه‌تی و سیاسی دوینێ و ئه‌م‌رۆی واقیعه‌که‌مان ده‌ربرپوه‌، ئه‌مه‌شی به‌ شیوه‌یه‌کی هونه‌ری جوان کردووه‌ و ستایل و ته‌کنیکی جوانی به‌کارهیتناوه‌، ئه‌م چیرۆکه‌ چیرۆکی رهنه‌ نامیژه‌ که‌ گوزارشت له‌ قۆناغیکێ ترسناکی ژبانی میلله‌تی کورد ده‌کات، هه‌روه‌ها ئیدانه‌ی ئه‌وه‌ ئیستغلال کردنه‌ی ناوی شه‌هید و پيشمه‌رگه‌ ده‌کات، که‌ ئه‌م‌رۆ زۆر که‌س له‌ ژیر کۆمه‌لێک ناوی ده‌مامکداردا په‌یره‌وی ده‌که‌ن، هه‌روه‌ها به‌شیوه‌یکێ هونه‌ری که‌سایه‌تی مرۆفی کوردی پيشان داوین که‌ چۆن ئه‌م‌رۆ له‌ نیتو ئه‌م دنیا جه‌نجاله‌دا سه‌رگه‌ردان بووه‌ و بۆ دۆزینه‌وه‌ی خودی خۆی پيشانگا‌کانی دنیا ده‌گه‌ریت، ئه‌م چیرۆکه‌ زیتر له‌ خۆینده‌وه‌یه‌ک و هه‌لسه‌نگاندنیک هه‌لده‌گریت، ده‌شی به‌ پیتی خۆینده‌وه‌ و به‌کارهیتنایی نامراز و زاراوه‌ رهنه‌یه‌ جیاجیاکان ماناوه‌ ده‌لاله‌تی